

Visat núm. 8
(octubre 2009)

Les novel·les de Montserrat Roig són el reflex d'una Barcelona entranyable. L'escriptora vol donar veu fonamentalment a les dones perquè expliquin les seves vides, les seves relacions, les seves aficions i també l'època que els ha tocat viure. A través de les protagonistes, nascudes i criades sobretot a l'Eixample, i dels espais d'interrelació, l'escriptora ens dona el testimoni directe d'una ciutat en expansió que ha entrat en decadència. Aquest espai testimonial i l'exercici de memòria individual i col·lectiva s'adreça a generacions futures.

L'obra forma part d'una trilogia que l'autora va escriure en la dècada dels setanta del segle passat: *Ramona, adéu, El temps de les cireres i L'hora violeta*. En aquestes obres, Roig ens explica el seu entorn familiar; les famílies Claret i Miralpeix aprenen a sobreviure en un temps marcat per l'obscuritat de la dictadura franquista, sense esperança de futur.

El temps de les cireres (Premi Sant Jordi 1976) fa un retrat impressionista de la família Miralpeix en plena decadència. El títol de l'obra expressa el símbol del paradís perdut de la infantesa del poeta de la Comuna francesa Jean Baptiste Clément: «Quan vos en serez au temps des cerises / Vous aurez aussi des chagrins d'amour». Els protagonistes s'entesten a trobar un sentit a la vida, cercant-lo en una promesa de la felicitat. L'Emilio i la Natàlia, la protagonista, desitgen que arribi el seu temps de les cireres, «la primavera de la felicitat».

La Natàlia torna a Barcelona, després d'haver viscut dotze anys a França i Anglaterra, pocs dies després de l'execució de l'activista polític Salvador Puig Antich. Aquest fet serveix a l'autora per a explicar la cruesa de la dictadura franquista, caracteritzada per la repressió de la llibertat d'expressió, així com per la manca d'un pensament polític i ideològic.

El fil narratiu de la novel·la sovint retorna al passat i fa presents els records de la família Miralpeix, des de la generació de l'avi Joan, despòtic i fred, fins al temps del besnét Màrius, nom que l'autora tria en homenatge al poeta Màrius Torres.

La novel·la s'estructura en cinc parts i és escrita en tercera persona omniscient. L'acció transcorre en una setmana, la del retorn de la Natàlia —eix vertebrador de la novel·la. Gràcies a les relacions que té la protagonista amb tota la família Claret-Miralpeix, va retratant uns personatges variats i tristos que s'arrossegueuen per la Barcelona dels anys setanta, sense esma, en un món que ha perdut els valors humans a conseqüència de la guerra i els tràngols de la postguerra. La Natàlia es mou per aquest espai tancat i resclosit amb una por irracional que la va consumint, fins que, cap al final de la novel·la, pot retrobar-se amb el pare i prendre consciència de la seva responsabilitat com a filla i parlar amb lucidesa i serenitat com a dona madura.

La primera part de la novel·la ens explica els costums de la família. Així, a «Gorgs» ens endinsem al pis de l'Eixample de la tia Patrícia. La protagonista té la seva primera gran decepció en veure com

viu aquest personatge i com han canviat la casa i el jardí: «La Natàlia mirava cap a la galeria, plena de la llum grisa d'aquell migdia boirós i humit i buscà el llimoner i les buguenvíllees. "I el llimoner", féu unes passes cap endavant i s'aturà davant de les vidrieres. I el llimoner? Repetí, què ha passat tieta, això no ho veig igual!». La tia Patrícia es va vendre el jardí perquè tenia prou feina tenia amb el pis i, a més, el jardí li portava mals records. Els espais de l'Eixample depenen del nivell econòmic de la família. Així, no és el mateix el pis de la Patrícia que el de Joan Miralpeix, germà de la protagonista: «No et pensis, va afegir, que aquí vivim al dia. Hem canviat molt. No trobaràs cap diferència amb Anglaterra». La Natàlia ha tornat a Barcelona perquè la trobava a faltar, però es decep de veure com ha canviat. «Barcelona era un immens cadàver esventrat», conclou.

Montserrat Roig retrata magistralment tots els personatges en les primeres parts de la novel·la: Joan, el seu pare, bojament enamorat de la seva dona, Judit Fléicher, tendra i delicada, obsessivament trasbalsada per la mort de la seva amiga Kati, la tia Patrícia, casada sense amor amb el poeta Esteve Miràngels, un poeta noucentista a qui l'autora retrata d'una manera grotesca, i amic i amant de Gonçal Rodés, amor platònic de la Patrícia, i acaba amb la nova generació, la de la Natàlia i en Màrius, fill d'en Joan, egoista i triomfador, i de la Sílvia, una dona sense cap cultura que viu lligada al marit i a la casa i només es preocupa del seu físic.

Al final de la novel·la, en Màrius i la Natàlia passegen per Barcelona i aprenen a estimar-la perquè han entès «que la ciutat la portem a dintre». En la seva preocupació per escriure, Montserrat Roig reflexiona sobre la ciutat que duu —com diu— a dintre. Roig relaciona la ciutat amb un espai que, en evocar-lo, resulta dolorós, però que cal recordar i traduir en paraules. En aquesta novel·la ens fa, doncs, una crònica del seu temps. L'anàlisi realista que fa l'acosta als mestres Honoré de Balzac i Narcís Oller, cronista característic del segle XIX català.

El llimoner del jardí de la tia Patrícia ha desaparegut; però, tanmateix, la seva olor —l'aroma de la tardor— és l'aroma de la ciutat de Barcelona. El llimoner, aquest objecte simbòlic, serveix a Montserrat Roig per evocar, igual que al poeta Gabriel Ferrater, els drames de la postguerra. En el llibre *Digues que m'estimes encara que sigui mentida* ens diu que, quan escrivia *El temps de les cireres* «volia que la senyora Patrícia Miralpeix passegés la seva desesperació per un reducte clos i, aleshores, sense saber ni com ve ni com va, aparegué davant els meus ulls el llimoner i em va arribar la seva fragància. Vaig pensar que "el detall" del llimoner era bo per a expressar el temps perdut de la Natàlia Miralpeix —que no era el meu temps perdut— i el vaig elegir a posta».